

เอกสารคำสอน

รหัสวิชา 499721

รายวิชา คำศัพท์เฉพาะทางด้านการแพทย์ 3(2-2-5)

ปีการศึกษา 2557

หัวข้อเรื่อง ประวัติความเป็นมาของภาษาทางการแพทย์

(History of medical language)

ชื่ออาจารย์ผู้สอน

นายแพทย์ ดร. ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล

ก. แผนการสอน (Lesson plan)

1. วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อให้นิสิตทราบประวัติความเป็นมาของภาษาและคำศัพท์เฉพาะทางด้านการแพทย์ (medical language and medical terminology) ตั้งแต่ยุคกรีก-โรมัน จนถึงยุคปัจจุบัน
2. เพื่อให้นิสิตทราบประวัติความเป็นมาของการบัญญัติคำศัพท์แพทย์ภาษาไทย
3. เพื่อให้นิสิตตระหนัก และเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนแพทยศาสตร์ และวิชาอื่น ๆ ในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

2. หัวข้อการเรียนรู้ (Topics)

1. ประวัติความเป็นมาของภาษาและคำศัพท์เฉพาะทางด้านการแพทย์
2. ประวัติความเป็นมาของการบัญญัติคำศัพท์แพทย์ภาษาไทย
3. ความสำคัญของการเรียนภาษาต่างประเทศเฉพาะทางด้านการแพทย์

3. กิจกรรมการเรียนการสอน (Learning activities)

ภาคบรรยาย อภิปรายแสดงความคิดเห็น และภาคปฏิบัติ รวม 200 นาที (4 คาบการเรียนการสอน)		
ประกอบด้วย	- นำเข้าสู่บทเรียน	10 นาที
	- อ่านบทความที่กำหนดให้	80 นาที
	- บรรยาย และอภิปรายร่วม	100 นาที
	- สรุปและซักถามข้อสงสัย	10 นาที

4. สื่อการเรียนการสอน (Teaching media)

1. เอกสารคำสอน
2. Powerpoint presentation
3. บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
4. แหล่งข้อมูลการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์

5. การวัดและประเมินผล (Assessment)

คำถามแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก (MCQ) หรือ เขียนคำตอบสั้น ๆ ให้ได้ใจความ

ข. เนื้อหาสาระ (Content)

1. ประวัติความเป็นมาของภาษาและคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์¹⁻⁵

ความรู้ทางการแพทย์ตะวันตกมีการบันทึกไว้ตั้งแต่สมัยกรีก โดยหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุด ได้แก่ งานเขียนของฮิปโปเครติส (Hippocratic writing) เมื่อประมาณ 500 – 400 ปีก่อนคริสตศักราช¹ โดยความรู้ทางการแพทย์ และคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับโรคและอาการผิดปกติ ได้ถูกบันทึกไว้เป็นภาษากรีก ตัวอย่างเช่น “diarrhea” หมายถึงภาวะท้องเสีย หรือถ่ายเหลว มาจากภาษากรีก *διάρροια* ซึ่งประกอบขึ้นจาก *δια*, dia = through และ *ρέω*, rheo = flow รวมความหมายเป็น flowing through เป็นต้น²

สมัยต่อมาเป็นอาณาจักรโรมัน ในช่วงระยะแรก แพทย์ที่ให้การรักษาสวนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวกรีก จึงยังคงถ่ายทอดความรู้ทางการแพทย์เป็นภาษากรีก เช่น ผลงานของ Galen of Pergamum เมื่อประมาณปีคริสต์ศตวรรษที่ 200 จนกระทั่งเริ่มมีการใช้ภาษาละตินในงานเขียนทางการแพทย์ ได้แก่ ผลงานของ Aulus Cornelius Celsus ชาวโรมันชั้นสูง (Roman aristocrat) จากเมือง Narbonensis ได้รวบรวมความรู้ทางการแพทย์ในสมัยกรีก แปลเป็นภาษาละตินและจัดทำเป็น encyclopedia ที่มีชื่อว่า “*De Medicina*” ซึ่ง Celsus ประสบปัญหาในการแปลคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ที่เป็นภาษากรีก ให้มีความหมายเทียบเท่ากับในภาษาละติน เขาได้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วย 3 วิธีหลัก¹ ได้แก่

1. นำคำศัพท์ภาษากรีกมาใช้ในประโยคที่เขียนเป็นภาษาละตินโดยตรง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ เช่น *pyloros* (pylorus), *eileos* (ileus)
2. นำคำศัพท์ภาษากรีกมาเปลี่ยนแปลงตัวสะกด (latinized) โดยใช้ตัวอักษรในภาษาละติน เช่น *stomachus*, *brachium*
3. แปลคำศัพท์ภาษากรีกเป็นภาษาละตินโดยอาศัยรูปภาพจินตนาการของความหมายของคำศัพท์ภาษากรีกเหล่านั้น เช่น “*kynodontes*” ในภาษากรีก แปลว่า ฟันของสุนัข ซึ่งเมื่อแปลเป็นภาษาละติน จะใช้คำว่า “*dentes canini*” ซึ่งจัดเป็นวิธีสำคัญที่สุดที่เขาใช้ในการสร้างคำใหม่ในภาษาละติน

ในสมัยยุคกลาง (Middle Ages) มีการแปลผลงานคลาสสิกจากภาษากรีกเป็นภาษาอาหรับ และมีงานเขียนทางการแพทย์ด้วยภาษาอาหรับเพิ่มขึ้น มีคำศัพท์แพทย์บางคำที่มาจากภาษาอาหรับ เช่น *nucha* (spinal cord, marrow) ต่อมาในสมัยยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (renaissance) ประมาณศตวรรษที่ 15 มีการแปลผลงานเขียนทางการแพทย์ จากภาษากรีกและภาษาอาหรับ เป็นภาษาละตินอย่างกว้างขวาง โดยใช้ภาษาละตินที่เรียกว่า *mediaeval Latin* ซึ่งมีความแตกต่างจาก *classical Latin* และอาจเรียกยุคนี้ว่าเป็น “Medical Latin” ได้ สำหรับงานเขียนทางการแพทย์ที่มีการตีพิมพ์เป็นภาษาละตินนี้ ได้แก่ งานเขียนคลาสสิกในยุคกรีก-โรมัน ทั้ง Celsus’ *De Medicina* และ Latin editions of Galen นอกจากนี้ยังมีผลงานเขียนอีกมากมาย เช่น ผลงานของ Versalius, Harvey และ Sydenham ซึ่งผลงานสำคัญเกือบทั้งหมดเหล่านี้ถูกตีพิมพ์เป็นภาษาละติน มีการใช้คำศัพท์ทั้งที่เป็นภาษาละตินทั่วไป และคำศัพท์แพทย์ที่เป็นภาษากรีกปะปนกับภาษาละติน จนกระทั่งถึงประมาณต้นศตวรรษที่ 19 เริ่มมีการใช้ภาษาประจำชาติ (National Medical Languages) มาแทนที่การใช้ภาษาละตินในงานเขียนทางการแพทย์ ตัวอย่างเช่น “*Commentarii*” ของ William Heberden ได้รับการอ้างอิงว่าเป็นงานเขียนทางการแพทย์ด้วยภาษาละติน ที่มีชื่อเสียงชิ้นสุดท้ายในประเทศอังกฤษ ตีพิมพ์เมื่อปีคริสต์ศักราช 1802¹

เมื่อความนิยมในการใช้ภาษาละตินในงานเขียนวิชาการแพทย์ลดลง โดยถูกแทนที่ด้วยการใช้ภาษาประจำชาติของแต่ละประเทศ (national medical language) การเผยแพร่ผลงานวิชาการจึงจำกัดอยู่ภายในประเทศนั้น มีเพียงไม่กี่ภาษาที่ยังมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารผลงานวิชาการแพทย์ระหว่างประเทศ (international communication) ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน ซึ่งการใช้ภาษาประจำชาตินี้ ทำให้เกิดคำศัพท์แพทย์ใหม่ในภาษานั้น ๆ ทั้งโดยการสร้างคำศัพท์ขึ้นใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงรูปคำจากคำศัพท์แพทย์เดิมที่เป็นภาษาละติน (medical Latin) ให้อยู่ในรูปคำเฉพาะของแต่ละภาษา เรียกกระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปคำนี้ว่า “naturalized” ตัวอย่างเช่น

1. ภาษาในตระกูล Germanic languages ได้แก่ ภาษา German, ภาษา Dutch, ภาษา Scandinavian จะใช้คำศัพท์ทางด้านกายวิภาค (anatomical terms) และชื่อโรค (disease names) จากภาษาละตินโดยตรง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงส่วนท้ายของคำศัพท์ เช่น *nervus musculocutaneus*, *ulcus ventriculi*

2. ภาษาในตระกูล Romance languages ได้แก่ ภาษา French, ภาษา Italian จะมีการ naturalized คำศัพท์ให้สอดคล้องกับรูปคำเฉพาะในภาษาของตนเอง เช่น ในภาษาฝรั่งเศสเรียก *le nerf musculo-cutané*, *ulcère gastrique* และในภาษาอิตาลีเรียก *il nervo musculocutaneo*, *ulcera gastrica*

สำหรับภาษาอังกฤษ จัดอยู่ในตระกูล Germanic languages แต่ก็มีคำศัพท์จำนวนมากที่ได้รับถ่ายทอดมาจากภาษาในตระกูล Romance จึงมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ (naturalized) และนิยมนำคำคุณศัพท์ไว้หน้าคำนามที่ต้องการขยาย ได้แก่ *musculocutaneous nerve* และ *gastric ulcer*¹

อย่างไรก็ตาม คำศัพท์แพทย์บางคำอาจมีการใช้ตามความนิยม ซึ่งไม่ตรงกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ตัวอย่างเช่น ศัพท์แพทย์ภาษาอังกฤษบางคำมาจากภาษาละตินโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น *medulla oblongata* หรือ *diabetes mellitus* อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ ศัพท์แพทย์ภาษาเยอรมัน อาจมีการ naturalized รูปคำ เช่น “*Coronararterien*” แทนการใช้ *arteriae coronariae* (coronary artery) หรือแปลคำศัพท์เป็นภาษาเยอรมัน เช่น “*Magengeschwür*” แทนการใช้ *ulcus ventriculi* (gastric ulcer)¹

ในปัจจุบัน มีการใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ และใช้ในการเขียนผลงานวิชาการทางการแพทย์อย่างกว้างขวาง ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีการค้นพบโรค การวินิจฉัย หรือการรักษาแบบใหม่อยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการบัญญัติคำศัพท์ใหม่ทางการแพทย์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย อาจเรียกได้ว่าเป็นยุคของ “Medical English” ซึ่งการสร้างคำศัพท์แพทย์ใหม่นี้ อาจเกิดจากการใช้รากศัพท์ (word roots) คำอุปสรรคเสริมหน้า (prefixes) หรือคำอาคมต่อท้าย (suffixes) ซึ่งมีที่มาจากภาษากรีกและภาษาละติน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิยมใช้ส่วนประกอบของคำที่มาจากภาษากรีกเดิม ตัวอย่างเช่น “*nephrectomy*” ประกอบขึ้นจากรากศัพท์ในภาษากรีก ได้แก่ *nephros* [ไต] + *ek* [ออก, ออกจาก] + *tom-* [ตัด] รวมความถึงการผ่าตัดไตออก ซึ่งถ้าเป็นภาษาละตินจะใช้คำว่า “*excisio renis*” หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคำว่า “*erythrocyte*” ประกอบขึ้นจากรากศัพท์ภาษากรีก ได้แก่ *erythros* [แดง] + *cyt-, kytos* [เซลล์] หมายถึง เซลล์เม็ดเลือดแดง ซึ่งในภาษาละตินจะใช้คำว่า “*cellula rubra*” หรือ *red blood cell* ในภาษาอังกฤษ¹

นอกจากนี้ คำศัพท์แพทย์ภาษาอังกฤษ (medical English) อาจมีที่มาจาก หรือได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศอื่นอีกด้วย³ ได้แก่

1. คำศัพท์ที่มาจากชื่อเฉพาะของบุคคล หรือสถานที่ ตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติหรือระลึกถึง เรียกว่า “medical eponyms” เช่น Down syndrome, Parkinsonism, Cushing disease, Lyme disease
2. คำศัพท์ที่มาจากชื่อของเทพเจ้าหรือบุคคลสำคัญในตำนานกรีก-โรมันโบราณ ตัวละครในเทพนิยายคลาสสิกที่มีชื่อเสียง เช่น ภาวะกะเทย (hermaphrodite) มาจากชื่อของ Hermaphroditos (Hermaphroditus) ซึ่งเป็นบุตรของเทพ Hermes (Mercury) และ Aphrodite (Venus) ในตำนานกรีก-โรมันโบราณ
3. คำศัพท์ที่มีที่มา หรือได้รับอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศอื่น และใช้กันอย่างกว้างขวางในภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า grand mal seizure, curettage, cul de sac จากภาษาฝรั่งเศส คำว่า eye-ground, antibody แปลมาจากคำศัพท์ในภาษาเยอรมัน Augenhintergrund, Antikörper ตามลำดับ คำว่า pellagra, malaria จากการระบาดครั้งหนึ่งในประเทศอิตาลี และคำว่า Tsutsugamushi, itai-itai จากภาษาญี่ปุ่น
4. คำศัพท์ที่มาจากชื่อการค้า (trade name) ของยา หรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ได้รับความนิยมและเรียกจนติดปากเป็นคำศัพท์ทั่วไป เช่น คำว่า “Adrenalin” เป็นชื่อการค้าของยา epinephrine ผลิตโดยบริษัท Parke-Davis หรือคำว่า “Aspirin” จดทะเบียนเป็นชื่อการค้าของยา acetylsalicylic acid ในบางประเทศ (เยอรมนี แคนาดา) และในบางประเทศ (ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อังกฤษ) จดทะเบียน “aspirin” เป็นชื่อสามัญทางยา (generic name)²
5. คำศัพท์ที่มาจากการย่อกลุ่มคำในการพูดหรือการเขียน เรียกว่า “medical acronyms” เช่น โรค AIDS (acquired Immune deficiency syndrome), CT (computed tomography), BUN (blood urea nitrogen), ECG หรือ EKG (electrocardiogram), PCR (polymerase chain reaction)
6. คำศัพท์ที่เป็นคำภาษาอังกฤษใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป และถูกนำมาใช้โดยแพทย์ หรือเกี่ยวข้องกับทางการแพทย์ เช่น คำว่า bypass, clearance, screening, scanning

กล่าวโดยสรุป ภาษาและคำศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยกรีก-โรมันที่เริ่มมีการบันทึกความรู้ทางการแพทย์ในสมัยนั้น และภาษาทางการแพทย์ก็มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงตามภาษาที่คนส่วนใหญ่ใช้กันทั่วไปในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้น ซึ่งภาษาและคำศัพท์บางคำได้รับการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม ความหมายของคำศัพท์บางคำในปัจจุบัน อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจาก ความหมายเดิมที่เคยใช้กันในอดีต ตัวอย่างเช่น “aorta” ในสมัย Hippocrates หมายถึง ทางเดินหายใจส่วนล่าง แต่ในปัจจุบัน aorta หมายถึง เส้นเลือดแดงใหญ่ที่ออกจากหัวใจห้องล่างซ้ายซ้าย (left ventricle) เพื่อนำเลือดไปเลี้ยงทั่วร่างกาย หรือ “vulva” ในภาษาละติน ใช้หมายถึง มดลูก และ “uterus” ใช้หมายถึง ส่วนท้องทั่ว ๆ ไป (ในปัจจุบัน vulva หมายถึง ปากช่องคลอด และ uterus หมายถึง มดลูก)³

2. ประวัติความเป็นมาของการบัญญัติคำศัพท์แพทย์ภาษาไทย⁶⁻¹⁰

ศาสตราจารย์ นายแพทย์สัญญา สุขพนินันท์ ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เรียบเรียงบทความเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการบัญญัติคำศัพท์แพทย์ภาษาไทย ไว้ในวารสารเวชบันทึกศิริราชฉบับที่ 2 ประจำปีพ.ศ. 2551 โดยกล่าวถึงผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในงานบัญญัติศัพท์

แพทย์ไทย ได้แก่ ศาสตราจารย์ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ แห่งคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ราชบัณฑิตในวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งท่านได้เป็นบรรณาธิการคนแรกของสารสิริราช (พ.ศ. 2492-2511) และตีพิมพ์บทความชุด “เสนอศัพท์เพื่อเลือกใช้” ตั้งแต่มกราคม 2504 ถึงกุมภาพันธ์ 2509 ได้เสนอศัพท์รวม 10,600 คำ และรากศัพท์อีก 473 คำ⁶ ท่านได้รับแต่งตั้งจากกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้แทนในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เข้าร่วมในการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทย์อังกฤษ-ไทย ฉบับแรก ของราชบัณฑิตยสถาน ตีพิมพ์ออกเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2508 มีคำศัพท์รวม 11,956 คำ และรากศัพท์ 484 คำ นับเป็นครั้งแรกที่มีมาตรฐานศัพท์แพทย์สำหรับประเทศไทย⁵ อย่างไรก็ตาม การบัญญัติศัพท์แพทย์เป็นภาษาไทยนั้น เกิดขึ้นก่อนที่จะมีราชบัณฑิตยสถาน โดยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 นายแพทย์แดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley หรือ หมอบรัดเลย์ หรือ หมอปลัดเล) มิชชันนารีชาวอเมริกัน ได้เขียน “ตำราปลูกฝีโค (ตำราปลูกฝีดาษ)” ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนปีพ.ศ. 2385 (จ.ศ. 1204, ค.ศ. 1842) ต่อมาท่านได้เขียนและตีพิมพ์ “คำภีร์ครุฑรักษา” เป็นตำราภาษาไทยที่แปลย่อความมาจากตำราแพทย์อเมริกัน โดยตีพิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2385 (จ.ศ. 1204, ค.ศ. 1842)⁷ และหลังจากนั้นอีกประมาณ 3 ปี ท่านได้นำ “ตำราปลูกฝีโค (ตำราปลูกฝีดาษ)” มาตีพิมพ์เผยแพร่ในปีพ.ศ. 2388 (จ.ศ. 1206, ค.ศ. 1845)⁸ ดังนั้น การใช้คำภาษาไทยแทนคำศัพท์แพทย์ภาษาต่างประเทศน่าจะเริ่มขึ้นตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 3

สำหรับการรวบรวมคำศัพท์แพทย์จัดทำเป็นพจนานุกรมตั้งแต่ฉบับแรกเมื่อปีพ.ศ. 2508 ปัจจุบันได้ตีพิมพ์พจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ครึ่งล่าสุดเป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมพิมพ์ครั้งที่ 3 เมื่อปีพ.ศ. 2547 จำนวน 3,000 เล่ม โดยมีศาสตราจารย์ ดร. นายแพทย์สมชัย บวรกิตติ ราชบัณฑิตเป็นประธานคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์ ตั้งแต่พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน⁹ หลักการบัญญัติศัพท์แพทยศาสตร์ของราชบัณฑิตยสถาน⁹ มีดังต่อไปนี้

1. วิธีคิดคำขึ้นใหม่ คือ ถ้าศัพท์ใดบัญญัติเป็นคำไทยได้ก็จะพยายามผูกคำขึ้นโดยใช้คำไทยก่อน และศัพท์บัญญัตินั้นจะต้องถูกต้องครอบคลุมความหมายของศัพท์ได้มากที่สุด ต่อเมื่อหาคำไทยที่เหมาะสมและตรงกับความหมายของศัพท์ไม่ได้ จึงหาคำจากภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีใช้อยู่แล้วในภาษาไทยมาผูกเป็นศัพท์ขึ้น และถ้ายังหาคำที่เหมาะสมไม่ได้ก็ จะใช้วิธีทับศัพท์ ตามหลักเกณฑ์การทับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน เป็นวิธีสุดท้าย ทั้งนี้ ได้ใช้พจนานุกรมศัพท์แพทย์ของ Dorland 28th Ed. เป็นหลักในการพิจารณา

2. วิธีทับศัพท์ คือ การเขียนคำในภาษาหนึ่งมาเป็นภาษาไทยด้วยตัวอักษรและตามอักขรวิธีของภาษาไทย โดยใช้หลักการทับศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2532 และลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2535

ตัวอย่าง

aneurysm	หลอดเลือดโป่งพอง
neuropathology	ประสาทพยาธิวิทยา
anaphylaxis	แอนาฟิแล็กซิส

ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ต วาจานนท์ ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทับศัพท์ในภาษาไทย หรือการเขียนคำต่างภาษาด้วยอักษรไทยและด้วยอักษรวิธีของไทย¹⁰ โดยมีแนวทางการทับศัพท์เป็นลำดับ เริ่มจาก

1. ใช้เสียงของคำต่างภาษานั้นเป็นพื้นฐาน
2. ปรับเสียงให้เหมาะกับภาษาไทย หรือตามความนิยมในภาษาไทย
3. สะกดด้วยตัวอักษรและอักษรวิธีในภาษาไทย, ตามเสียงในข้อ 2
4. ปรับการสะกดคำ เพื่อแสดงเค้าที่มาของคำในภาษาเดิมพอสมควร และไม่กระทบกระเทือนการออกเสียงตามข้อ 2

ท่านได้สรุปว่า “ออกเสียงคำต่างภาษานั้นอย่างไร ในภาษาไทย ก็เขียนทับศัพท์ด้วยอักษรไทยให้ออกเสียงได้อย่างนั้น และคงเค้าที่มาของคำในภาษาเดิมพอสมควร”¹⁰ แต่ปัญหาสำคัญของการทับศัพท์ ได้แก่ รูปสะกดของคำทับศัพท์กับการออกเสียงมักจะไม่ตรงกัน ตัวอย่างคำว่า “พลาสติก” ถ้าออกเสียงตามตัวสะกดจะต้องอ่านว่า พลาต-สะ-เตอ ซึ่งไม่ตรงกับการออกเสียงที่นิยมกัน คือ พลาต-สะ-เตอ เป็นต้น ทำให้การอ่านคำทับศัพท์ของคนทั่วไปที่ไม่รู้รูปคำในภาษาต่างประเทศเดิม ออกเสียงได้ไม่ตรงกับที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ ท่านยังได้นำเสนอคำบางประเภทที่ควรใช้อักษรภาษาต่างประเทศโดยไม่ทับศัพท์ ได้แก่

1. สัญลักษณ์หรือสูตรต่าง ๆ เพื่อความกะทัดรัดและสื่อความหมายเป็นสากล
2. ชื่อทางวิทยาศาสตร์ของสิ่งมีชีวิต
3. เอกสารอ้างอิงต่างประเทศ
4. คำต่างภาษาที่ใช้เปรียบเทียบ หรืออ้างอิง ตลอดจนคำที่เสนอเป็นศัพท์ไทย (เขียนคำภาษาเดิมไว้ในวงเล็บถัดไป, สำหรับครั้งแรกที่ปรากฏในข้อเขียนนั้น)
5. ชื่อเฉพาะที่ไม่ทราบการออกเสียงที่ถูกต้อง

3. ความสำคัญของการเรียนภาษาต่างประเทศเฉพาะทางด้านการแพทย์

ในการสื่อสารระหว่างแพทย์ หรือระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ เมื่อมีการอ้างอิง หรือสื่อความหมายถึงอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย อาการและอาการแสดง โรคหรือภาวะความผิดปกติที่เกิดขึ้น ตลอดจนวิธีการ หรือเทคนิคในการตรวจวินิจฉัยและรักษาโรค จำเป็นต้องใช้คำศัพท์ หรือชื่อเรียกเฉพาะที่มีความหมาย เข้าใจได้ถูกต้องตรงกัน ระหว่างบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น “คำศัพท์เฉพาะทางด้านการแพทย์ (Medical terminology) หรือภาษาทางการแพทย์ (Medical language)”

ในแต่ละประเทศซึ่งมีภาษาประจำชาติแตกต่างกัน ก็จะใช้คำศัพท์เฉพาะการแพทย์ในการอ้างอิงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างกัน ตัวอย่าง “โรคไส้ติ่งอักเสบ” ในภาษาอังกฤษจะเรียกว่า “appendicitis”, ภาษาเยอรมันเรียกว่า “die Appendizitis, die Blinddarmentzündung”, ภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า “l’appendicite” หรือในภาษาอิตาลีเรียกว่า “l’appendicite” ทำให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ดังนั้น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ระหว่างการสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์จากต่างประเทศ จำเป็นต้องใช้ภาษาที่เรียกว่า “ภาษาสากล (Universal language)” ซึ่งในปัจจุบัน ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่มีการใช้กันอย่างกว้างขวางใน

หลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ทั้งนี้ มีผลงานทางวิชาการ หนังสือ ตำรา ที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษจำนวนมาก นอกจากนี้ การนำเสนอความรู้ใหม่ สิ่งที่ได้ค้นพบ รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ อาศัยภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสื่อสารระหว่างประเทศ ในระดับสากล ดังนั้น การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษทางการแพทย์ (medical English) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ (English language skills) ที่ครอบคลุมทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง (listening) การพูด (speaking) การอ่าน (reading) และการเขียน (writing) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่าน เป็นทักษะเบื้องต้นที่สำคัญในการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ สำหรับการฟัง พูด และเขียน เป็นทักษะที่จะช่วยให้การใช้ภาษาทางการแพทย์ (medical language) บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสารระหว่างกัน ได้แก่ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกัน และเป็นสากล

4. เอกสารอ้างอิงและหนังสืออ่านเพิ่มเติม (References and Further readings)

1. Wuff HR. The language of medicine. Journal of the Royal Society of Medicine 2004;97:187-8.
2. Wikimedia Foundation. Wikipedia, the free encyclopedia[Internet]. 2013 [cited 31 January 2014]. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
3. Dirckx JH. The History and Etymology of Medical English. Merriam-Webster's medical desk dictionary 1996:16a-22a.
4. Turmezei TD. The Linguistic Roots of Modern English Anatomical Terminology. Clinical Anatomy 2012;25(8):1015-22.
5. Dzuganova B. A brief outline of the development of medical English. Bratisl Lek Listy 2002;103(6):223-7.
6. สัญญา สุขพนินันท์. ความเป็นมาของศัพท์แพทย์ภาษาไทย. เวชบัณฑิตยสาร 2551;1(2):91-104.
7. ชาตรี เจตนธรรมจักร, วันทนี เจตนธรรมจักร. ๙ สรุยอดตำราการแพทย์โบราณ. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์; 2551:1-52.
8. ส. พลายน้อย. หมอปลัดเล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์คำ; 2553:173-208.
9. ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์; 2547:(9)-(16).
10. ภูเก็ต วาจานนท์. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทับศัพท์. เวชบัณฑิตยสาร 2555;5(2):82-94.

ค. คำถามเพื่อทบทวนความเข้าใจ (Review questions)

1. Aulus Cornelius Celsus ใช้หลักเกณฑ์อย่างไรในการถ่ายทอดความรู้วิชาการแพทย์จากงานเขียนในภาษากรีกเดิม มาเป็นภาษาละติน
2. ในประวัติความเป็นมาของภาษาทางการแพทย์ ยุคสมัยใดที่เรียกได้ว่าเป็น “Medical Latin”
3. จงอธิบายยกตัวอย่างการ “naturalized” คำศัพท์แพทย์ที่ใช้ภาษาประจำชาติของแต่ละประเทศ (national medical language)
4. คำศัพท์แพทย์ภาษาอังกฤษ มีกระบวนการสร้างคำใหม่ หรือที่มาของคำอย่างไรบ้าง จงอธิบาย
5. จงยกตัวอย่าง “medical eponyms” และ “medical acronyms” มาอย่างละ 3 คำ
6. ผู้ใดที่มีบทบาทสำคัญในการบัญญัติคำศัพท์แพทย์ไทย และรวบรวมจัดทำเป็นพจนานุกรมศัพท์แพทย์ อังกฤษ-ไทย ฉบับแรกของราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์เมื่อปีพ.ศ. 2508
7. จงอธิบายหลักการบัญญัติคำศัพท์แพทย์ภาษาไทยของราชบัณฑิตยสถาน
8. ศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ภูเก็ต วาจนนท์ ได้นำเสนอแนวทางการทับศัพท์คำจากภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยไว้อย่างไรบ้าง และคำศัพท์ใดบ้างที่ควรใช้อักษรภาษาต่างประเทศโดยไม่ทับศัพท์
9. จงอธิบายความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษทางการแพทย์ (medical English) ในปัจจุบัน
10. การเรียนรู้ภาษาทางการแพทย์ (medical language) จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคลากรทางด้าน การแพทย์ บรรลุวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ _____

(ปรับปรุงล่าสุดเมื่อ 4 ก.พ. 2557)